

ÉRTÉKEK EURÓPÁJA

KONFERENCIASOROZAT

GAULLIZMUS: AZ ÁLLAM, A JOG ÉS A NEMZETI SZUVERENITÁS SZEREPE A MODERN EURÓPAI DEMOKRÁCIÁKBAN

Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Kápolna-terem
2016. március 3.

A modern Franciaország megalapítójaként számon tartott Charles de Gaulle tábornok politikai eszmerendszere tette lehetővé, hogy országa kilábaljon a válsághelyzetből, jövőjét pedig stabil és demokratikus politikai alapokra építhesse. Az egykori francia elnök által megfogalmazott elvek ma is aktuálisak és megfontolandóak lehetnek, ezért a rendezvény célja, hogy a tudományos, a politikai és a civil élet francia és magyar képviselőivel társadalmi gondolkodást kezdeményezzen a gaullizmusról.

PROGRAM

GAULLIZMUS:

AZ ÁLLAM, A JOG ÉS A NEMZETI SZUVERENITÁS SZEREPE A MODERN EURÓPAI DEMOKRÁCIÁKBAN

Köszöntők

Prof. Dr. Patyi András, rektor, Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hervé Ferrage (PhD), igazgató, Budapesti Francia Intézet
Prof. Dr. Lánczi András, elnök, Századvég Alapítvány

A gaullizmus helye a mai Franciaországban – Michel Anfrol, a Charles de Gaulle Alapítvány Baráti Tagozatának elnöke, újságíró és egykori televíziós műsorvezető

Gaullizmus és Európa – Prof. Dr. Trócsányi László, igazságügyi miniszter, a Szegedi Tudományegyetem alkotmányjogász professzora, volt párizsi nagykövet

Az erős állam alkotmányos lehetőségei és korlátai – Prof. Dr. Stumpf István, alkotmánybíró, egyetemi tanár, tudományos főmunkatárs, Magyar Tudományos Akadémia, Politikai Tudományok Intézete

Charles de Gaulle eszmerendszere magyar szemmel – Prof. Dr. Granasztói György, miniszterelnöki főtanácsadó, történész, egyetemi tanár

Szünet

Gaullizmus fél évszázad elteltével: legitím párhuzamok? – Prof. Dr. Gazdag Ferenc, egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Nemzetközi és Európai tanulmányok Kar, a Magyar Tudományos Akadémia doktora

Az állam szerepe a francia gazdaságban – Daniel Constans (PhD), a francia nemzetgyűlés Gazdasáért és Tudományos Értékelésért felelős Osztályának tanácsosa

Az állam szerepe a gazdaság- és társadalomszervezésben a mai Magyarországon – LL.M. Orbán Balázs, kutatási igazgató, Századvég Alapítvány

A jó állam ismertető jelei – Dr. Kaiser Tamás, tudományos igazgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államkutatási és Fejlesztési Intézet

Moderálás és záró előadás: Gát Ákos Bence, miniszteri személyi titkár, Igazságügyi Minisztérium, alapító elnök, Duel Amical Egyesület

Fogadás

9.00 – 9.15

9.15 – 9.35

9.35 – 9.55

9.55 – 10.15

10.15 – 10.35

10.35 – 10.50

10.50 – 11.10

11.10 – 11.30

11.30 – 11.50

11.50 – 12.10

12.10 – 12.20

12.20

 SZÁZADVÉG

 SZÁZADVÉG
Alapítvány

Fotó: Szilágyi Dénes (NKE)

 SZÁZADVÉG
Alapítvány

PROF. DR. TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

Igazságügyi miniszter, a Szegedi Tudományegyetem alkotmányjogász professzora, volt párizsi nagykövet

GAULLIZMUS ÉS EURÓPA

De Gaulle személyét eddig talán nem tártuk fel kellő mélységben Magyarországon. Mint a Szegedi Tudományegyetem professzora emlékszem rá, alkotmányjog órákon sokat beszéltünk az amerikai alkotmányról, előszeretettel mutattuk be az USA államszervezetét, elemeztük Nagy-Britanniát és a parlamentarizmust. Frankofil emberként mindig fontosnak tartottam, hogy Franciaországot is megvizsgáljuk. Közismert, hogy elkötelezett híve vagyok a francia jogrendszernek, fontosnak tartom, hogy fiataljaink ismerjék ezt a sajátos államszervezeti berendezkedést. Amikor a magyar Alaptörvényt elfogadtuk, megvizsgáltuk, hogy melyek azok az elemek, amelyeket esetleg át tudunk ültetni a magyar jogrendbe.

Megállapítható, hogy az elmúlt 25 évben Magyarországon többet hallottunk Jean Monnet-ről és Robert Schuman-ról, mint Charles de Gaulle-ról. Az európai uniós csatlakozási folyamat tükrében ez valamelyest érthető, hiszen az európai integráció során mindenki arról szeretett volna képet kapni, hogy hogyan keletkezett az Unió és kik voltak az alapítói. Ezek a kérdések különböző rendezvények keretében kerültek megvitatásra, amelyeknek többek között a Budapesti Francia Intézet is helyszínül szolgált. Ugyanakkor, ha valaki repülővel utazik Párizsba, a Charles de Gaulle Repülőtérre érkezik meg, tömegközlekedéssel pedig hamar elér a város szívében található Charles de Gaulle – Étoile csomóponthoz. Érdekes kontraszt figyelhető meg: egyrészt sokat hallani az Európai Unióról, Jean Monnet-ről és a szuverenitás átruházásáról, ugyanakkor Párizsban kiemelkedő helyszínek őrzik Charles de Gaulle tábormok emlékét.

Magyarország egykori párizsi nagyköveteként személyesen is ellátogattam Colombelles-Deux-Églises-be. A közép-franciaországi Troyes-tól nem messze található kis faluban megtekinthető a tábormok egykori birtoka. Az eredeti állapotában megőrzött ház, amely a de Gaulle család otthonául szolgált, ma is nyitva áll a látogatók előtt. Az egyszerű berendezésen is érződik, hogy egy puritán katona egykori lakásában járunk. A házhoz hatalmas kert is tartozott, mert fontos volt, hogy de Gaulle Down-szindrómában szenvedő lánya, Anne szabadon, a jó levegőn mozoghasson. A környéken egy hatalmas múzeum is létesült, amely tulajdonképpen nem is de Gaulle-ról, hanem inkább de Gaulle koráról szól. Az a kocsi is kiállításra került itt, amelybe két golyó fúródott a tábormok elleni egyik merénylet során.

Franciaország történetét kívülről, Magyarországról figyelve lehet, hogy másképpen ítéljük meg, mint maguk a franciák. Az azonban megállapítható, hogy Franciaország nagysága mindig személyekhez kötődik. Szent Lajos király teremtette meg a központosított, szuverén francia királyságot. Elegendő látogatást tenni Versailles-ban, hogy nyilvánvalóvá váljon XIV. Lajos, a Napkirály szerepe. Napóleon háborúk árán igyekezett Franciaország dicsőségét (gloire)

növelni, miközben a békés polgári civilizáció és fejlődés is sokat köszönhet neki. (A *Code Napoléon*nak is nevezett polgári törvénykönyvről nem csak jogászok hallottak.) Mindig egy-egy személyhez fűződik, ha Franciaország nagyot alkot, jelentősége van a világban, vagy Európában. De Gaulle maga is a meghatározó, történelmi jelentőségű személyek közé tartozik. Igyekezett kívülről is szemlélni hazáját, hogy jobban megérthesse az ok-okozati összefüggéseket. Megállapította, hogy a harmadik köztársaság gyenge volt, és az állam gyengeségére vezette vissza Franciaország második világháború elején bekövetkezett összeomlását is.

De Gaulle szerint az egyéni és pártpolitikai ambíciók tették lehetetlenné, hogy Franciaország politikailag és hadászatiilag felkészüljön a hitleri agresszióra, megelőzze vagy visszaverje azt. Figyelemre méltó, hogy a tábormok háborús emlékiratainak ebben a fejezetében arról ír, hogy nem annyira a katonai vereség, hanem az állam elvesztésének kilátásai aggasztották. Be is következett, amitől tartott: a kollaboráns vichy kormány tulajdonképpen egy teljes francia államszervezetet működtetett német függőségben.

De Gaulle Franciaország megmentője volt. Egyszer biztosan: akkor, amikor 1940-ben nem törődött bele a fegyverszünetbe, meghirdette a „Szabad Franciaországot” (France Libre), és ennek híveivel folytatta a győztes harcot a szövetségesek oldalán.

1958-as visszatérését az állam élére szintén nem egyéni becsvágy, hanem a megmenetelés szándéka vezette. Másokkal együtt úgy látta, hogy a negyedik köztársaságban sincs meg az az erő és intézményi stabilitás, amelynek révén az állam a helyzet magaslatára emelkedhetne a kor hihetetlen kihívásaival szemben: hidegháború, nukleáris fegyverkezési verseny, erősödő függetlenségi törekvések Algériában és a többi tengeren túli területen, erősödő kommunista befolyás otthon... 1958-ban elfogadják az ötödik köztársaság alkotmányát erős, pártok felett álló köztársasági elnökkel. 1962-ben népszavazás erősíti meg azt az alkotmánymódosítást, amelynek értelmében az elnököt ezentúl általános, titkos és közvetlen választáson a nép választja meg. A francia nép tábormoka melletti kiállása ez: a szavazást a baloldal és jobboldal egy részének ellenében is fölényesen nyeri. 1965-ben már a közvetlen választójog alapján erősíti meg őt hivatalában a választók, ugyancsak nagy többséggel. Itt teljesedett ki az a folyamat, amelynek végén de Gaulle az államot saját képére formálta.

De Gaulle fontos üzenete a mának, hogy nem kell félni a néptől. De Gaulle a néphez fordult és tőle várta a legitimitációt, nem a pártoktól akarta azt megszerezni a Parlamentben. A mai világban sokszor oligarchikus vagy éppen technokrata hatalmakkal állunk szemben. Ehhez képest létezik egy vízió, amely azt állítja, hogy fontos a népszuverenitás és a néptől kell felhatalmazást kapni. Ezt érdemes a XXI. században is fontolóra venni.

De Gaulle tulajdonképpen köztársaságba oltott monarchiát hozott létre, amely megfelelt az ő erős, kemény jellemének, emberi és államférfiúi alkatának. Az általa megálmodott ötödik köztársaságban egy embernek van meghatározó szerepe. Franciaországban ez a mai napig így van, az elnök a vezető szerep. Amikor elfogadták az ötödik köztársaság alkotmányát, rengeteg kritika fogalmazódott meg, például François Mitterrand részéről is. Ugyanakkor később Mitterrand mint elnök kiválóan együtt tudott élni ugyanezzel az alkotmánnyal. Ez is jelzi, hogy egy alkotmány megtétele mennyire változhat. Az, aki előbb támadja, lehet hogy később rendkívül jól együtt fog vele élni. Franciaország ezt a példát sugallja más országok számára is.

A fenti világképben egy ország akkor lehet sikeres, ha van karizmatikus vezetője. De Gaulle karizmatikus vezető volt. A karizma nélküli vezető megbukik, de nem mindegy az sem, mi van a karizma mögött. A karizma görög szó. Pál apostol a lelki, kegyelmi adományt jelölte vele. A politológiában, szociológiában vagy a közbeszédben egyfajta kisugárzást je-

lent, és ebben a torz értelemben Hitlert is nevezik karizmatikus politikusnak. Azért időztem el a szó etimológiájánál, mert divatos kifejezésről van szó: általános igény lenne de Gaulle-hoz hasonló, jó karizmájú vezetőkre Európában és a világban.

De Gaulle az ellenállással kívánta a szabad világot megbecsülését. De célja nem csak a nemzet becsületének, hanem államának megmentése is volt. Szabad és erős Franciaország nélkül nincs szabad és erős Európa.

Ezzel pedig eljutottam előadásom tulajdonképpeni témájához, de Gaulle és Európa viszonyához.

De Gaulle és Európa. A témát így is át lehetne fogalmazni: nemzetállam (vagy nemzet) és Európa. De Gaulle ezt mondta magáról: „francia vagyok, tehát európai”. De Gaulle nagy francia és nagy európai volt. Mégsem szokták az európai integráció alapító atyáival együtt emlegetni, olyanokkal, mint Schuman, De Gasperi, Adenauer, Monet, Spaak, stb. Ki a jó európai Jean Monnet szerint? (Aki egyébként élesen szemben állt a tábornokkal többek között – de nem kizárólag – Európáról alkotott nézeteik különbözősége miatt, és aki de Gaulle-t egyenesen veszélyesnek tartotta a francia népre és Európára nézve.)

Monnet felfogásában az a jó európai, aki valamilyen nemzetek feletti entitásban hisz, amely legitimitását a nemzetközi jogból, mint pl. a Római Szerződésből nyeri. De Gaulle viszont a nemzetek Európájában (l'Europe des patries) hisz. Az európai népek összhangjában, „koncertjében” (concert européen). Mindenekelőtt azonban Franciaország küldetésében. Számára ez az első megfontolás. Európát is ezen a szemüvegen keresztül nézi, mintegy trikolórban. Amikor a francia érdekek primátusát veszélyben látja, akkor nem riad vissza a konfrontációtól sem. Így született az „üres szék politikája” (politique de la chaise vide): 1965. június végétől 1966. január végéig Franciaország nem vett részt az Európai Unió Tanácsának ülésein, hogy így törje meg a többségi döntéshozatal elvét. Az intézményi patthelyzet a luxemburgi kompromisszummal zárult. Ez meghagyja a minősített többségi szavazást az érintett politikákban, de megadja a lehetőséget a tagállamoknak, hogy nemzeti létérdekekre hivatkozva blokkoljanak valamilyen javaslatot akkor is, ha az egyébként megkapná a szükséges többséget a Tanácsban.

Mit látunk ma Európában? Ugyanilyen viták vannak. A viták lehetnek élesebbek, lehetnek kevésbé élesek. Gondoljunk csak a brit népszavazásra. De más országokban, akár Magyarországon is lehetnek olyan nemzeti érdekeink, amelyek mellett ki kell állni. Ez is egyfajta üzenet, hogy álljunk ki az érdekeink mellett.

De Gaulle tehát „szuverenista” a federalistákkal szemben, akik az EK/EU alapítói között többségben voltak. A tábornok azonban valamiképpen mégis a világháború utáni Európa alapítója. Sőt, alapító atyja, ha az európai egységet nem elsősorban közjogi kérdésként kezeljük. De Gaulle még Algírban, a II. világháború idején mondta, hogy a háború után Nyugat-Európában valamilyen csoportosulást kell létrehozni, amelynek artériái (arthères) a La Manche-csatorna, a Földközi-tenger és a Rajna lennének. A hidegháború idején pedig olyan Európa elkerülhetetlen eljövételét álmodta meg, amely az Atlanti-óceántól az Urálig terjed. Víziójának talpköve azonban a függetlenség volt. Független, szuverén Franciaország, és „európai Európa”, vagyis amely mentes nem csak a szovjet, hanem az amerikai befolyástól is. (Figyelemre méltó, hogy de Gaulle Franciaországa a nyugati hatalmak közül elsőként ismeri el a népi Kínát már 1964-ben.) Mivel az Egyesült Királyságot az amerikai érdekek képviselőjének tartotta, a brit tagság gondolatát az Európai Közösségben mindvégig elutasította.

Hogyan lehetett a függetlenségi politikát az Európa-politikával összeegyeztetni? Két eszmény együttes követésével, amit de Gaulle így fogalmazott meg: „Európát szabad emberek és független államok alkotják”. (L'Europe est faite d'hommes libres et d'États indépendants). De Gaulle feltétlenül óhajtotta a kontinentális Európa államainak szoros kormányközi együttműködését. Ez magában foglalta a közös piacon túl a nyugat-európai országok politikai uniójának gondolatát, amely a soha meg nem valósult Fouchet-tervben öltött testet.

De látta a meghasonlott, kettéosztott Európát is. Kezet, sőt, baráti jobbot nyújtott nem csak a legyőzött Németországnak, hanem ez a kéz átnyúlt a falakon, szögesdrótokon is. De Gaulle elsősorban államférfi volt, nem ideológus. Nem csak az átkos kelet-európai rendszert látta a vasfüggönyön túl, hanem a nagy múltú európai nemzeteket is, amelyek a rezsimeknél maradandóbb történelmi valóságot képviselnek. Tudta, hogy Európa nagyobb, mint az Európai Közösségek. Úgy is mondhatnánk: katonai vezetőként, stratégaként számára Európa földrajzi térképe elsőbbséget élvezett annak politikai térképéhez képest. Ennek jegyében állt sok diplomáciai kezdeményezése, mint például moszkvai vagy varsói látogatása. Ezzel nem a kommunizmust legitímálta, hanem a szabadság reménységét vetítette a vasfüggöny mögé. A be nem zárkozás politikája volt ez. De Gaulle az enyhülés, a **détente** előfutára volt. (Jellemző, hogy az angol nyelv is ezt a francia szót használja a fogalom megjelölésére.)

1960-ban tett berlini látogatása során így fogalmazott: mindenki szabadságának és függetlenségének megőrzése mellett Európa megosztottsága megszűnhetne, és újra a „civilizáció gyújtópontjává válhatna” (foyer capital de la civilisation). A Nagy Európa gondolat jegyében zajlott 1966-os moszkvai, majd 1967-es varsói látogatása. Itt példátlan módon beszédet mondhatott a szejmben. Ebben hitet tett nem csak Lengyelország nyugati határainak sérthetlensége mellett, hanem egyfajta Párizs-Varsó tengely lehetőségét is felvetette; mindezt a kontinens és ezen belül Németország újraegyesítésének merész perspektívájában. Íme, az egyik ma is érvényes tanulság: azokat az államokat, amelyek ma kopogtatnak az Európai Unió ajtaján, ne zárjuk ki. Ez érvényes például Bosznia-Hercegovinára, Macedóniára, Montenegróra és Szerbiára is. De Gaulle összességében soha nem fogadta el a tömbök logikáját (politique des blocs). Azt is kimondhatjuk, hogy Európa-politikájában a föderalistákkal szemben nem csupán szuverenista, hanem konfederalista volt. Egy európai államszövetség gondolatának ellenzője, de az európai államok szoros szövetségének meggyőződéses híve volt.

De Gaulle tábornok nagy európai, a háború utáni európai rend és európai egységterekvések atyja volt – amennyiben az európaiságot nem azonosítjuk egyfajta jogi kerethez való azonosulással, hanem tágabb értelemben fogjuk fel. Mi van beleírva ennek az Európának a képzeletbeli alapkövébe?

Először is a béke: soha többé háborút az európai népek között! Ennek konkrét záloga a francia-német megbékélés. Konrad Adenauerben méltó partnerre talált annak ellenére, hogy a kancellár egy másfajta közjogi berendezkedés és másfajta Európa-politika képviselője volt. De éppen mert kiegészítették egymást, a francia-német tandem első megtestesítője volt ez a két nagy államférfi. Azóta is sokak szerint nincs erős Európa francia-német tandem nélkül.

Az európai építmény alapkövébe azután bele vannak írva a demokrácia, emberi jogok, szabadság, jogállam értékei. De Gaulle-t sokan – pl. Jean Monnet – túlságosan erőskező,

autokratikus vezetőnek tartották. Valójában nem annyira az erős kéz, mint az erős demokratikus legitimitáció híve volt. Ennek forrását a francia népben kereste és találta meg. Az 1968-as diáktüntetésekre és politikai válságra nem csak a rendfenntartó erők teljes bevetésének fenyegetésével, hanem híveinek egymillió utcai felvonulásával és rendkívüli nemzetgyűlési választások kiírásával válaszolt. Ezen a gaullisták fölényes győzelmet arattak. Ám nem sokkal ezek után egy általa szorgalmazott államszervezeti reformról tartott, elvesztett népszavazás után azonnal, némán és méltósággal vonult vissza a hatalomtól, ugyanolyan nagylelkűen lemondva róla, mint amilyenel gyakorolta.

Az alapkőben beírva ott van Európa humanista öröksége. Ez jelenti minden totalitárius ideológia és politika elvetését. De beszélhetnénk inkább Európa lelkéről, André Frossard, de Gaulle egyik kiváló életrajzírója híres kifejezésével: „Európa joggal keresi a közös politikát és a közös valutát, de mindenekelőtt lélekre van szüksége”. Ezt a gondolatot Martonyi János miniszter úr is többször megfogalmazta. Ha Európa lelkét keressük, akkor de Gaulle és Franciaország nélkül nem fogjuk megtalálni. De Gaulle a keresztény örökségnek és a francia forradalomnak egyaránt hordozója: feljegyezték róla, hogy nem járt annyit templomba, mint Pétain marsall, aki konzervatív vallásosságával kérkedett, de hite mélyebben átgátolta gondolkodását.

A gaullizmus nem lehet Európa hangja, de lehet fontos szólam a többszólamú műben. Erős Franciaország nélkül nincs erős Európa. Erős tagállamok nélkül nincs erős Európai Unió. A 2011. első félévi magyar EU-elnökéjé jelszava volt: „Strong Europe”, azaz „Erős Európa”. Ma is érvényesnek tartom ezt a mottót. De lehet-e egyszerre erős a nemzetállam és az európai integráció?

Nulla összegű játékról, vagy inkább egymást erősítő szintekről beszélhetünk? Nincs egészséges család beteg és gyenge családtagokkal. Ma is a legnagyobb kérdés, hogy hogyan valósíthatók meg az erős nemzetállamok és az erős Európa.

Azt is látni kell, hogy de Gaulle ideje óta a feltételek megváltoztak. A világ jelentősen átalakult. Franciaország és egész Európa relatív demográfiai és gazdasági súlya csökken a világban. A gaullizmustól nem messze álló Alain Lamassoure szerint például az ember egyetlen gazdagsága maga az ember, és hosszú távon a demográfia határozza meg a gazdaságot is: az előző századfordulón minden ötödik ember európai volt a Földön, és minden huszadik afrikai – az arány hamarosan megfordul. Franciaország és Európa ezzel együtt globális tényező maradhat, bizonyos feltételekkel.

Ilyennek tartom például azt, hogy sikerüljön optimalizálni a közös hatáskörbe adott és a nemzeti hatáskörben tartott politikák mixtúráját (megtörténhet, hogy azt adjuk közösbe, amit nem kellene, és megtartjuk, amit érdemes lenne közösen gyakorolni – erről örök vita lesz, mert ez az EU lényegéről szól). Itt felhozhatnánk a szubszidiaritás elvét is, amely sokszor inkább papíron létezik, mint a gyakorlatban.

A nemzetállam kontra Európa nem az egyetlen dialektika. A nemzetállamnak nem az EU az egyetlen környezete, hanem a globalizált világ is. Még a legnagyobb európai hatalmak sem állhatnak hely egymagukban. 1989 után új világrend esélye tűnt fel, de most szembe kell nézni az új, világméretű rendtelenség (désordre mondial) lehetőségével. Fiatalabb koromban szinte minden Washington és Moszkva megállapodásán vagy konfliktusán múltott a világpolitikában. Ma nem tudni, hol születnek a döntések: a gazdaságban mindenestre demokratikus kontroll nélkül születnek, hisz egy-egy nagyvállalat egy szegényebb állam éves költségvetésének többszöröse felett rendelkezhet. A hidegháború a terror egyensúlyán alapult.

Ma a terror káoszt szül. Annak idején két-három erőközpont volt a világban. Most ahány kalasnyikov, annyi erőközpont.

Mindez az erős állam melletti érvként szolgálhat. A demokratikus legitimitációjú intézményeknek vissza kell szerezniük a döntéshozatalt, vagy legalább annak ellenőrzését. Itt visszajutunk a nép jelentőségéhez.

A gaullizmus lényegéhez tartozik a **grandeur**. Lehetséges-e ma francia nagyság Európa nagysága nélkül, és fordítva? Az erős állam erős államférfit feltételez. A mediatizált közvélemény ennek nem kedvez. Már 1968 antropológiai forradalma kihívást intézett az erős intézményekkel és az erős személyiségekkel mint a hagyományok megtestesítőivel szemben. Azóta a vezéregyéniségek hanyatlása tart.

Érvényes-e akkor a gaullizmus ma? A válasz talán de Gaulle személyében, államférfiúi karizmájában keresendő. Az európai népek nem lelkesedhetnek egy értékek, azaz lélek nélküli Európáért. Másrészt csak olyan integrációban vehetnek részt, ahol fennáll a megértés egymás specifikus létérdekei iránt. Ilyen például a mezőgazdaság Franciaország számára. Az európai integrációhoz a tárgyalás művészetére és művészeire van szükség, de ezek nem lehetnek csupán technikai jellegűek, nem lehet szó kizárólag technokraták közötti egyeztetésről, hanem valódi, elmélyült párbeszédre, ehhez pedig egymás megbecsülésére van szükség. A de Gaulle-i példa közel áll nem egy mai európai vezetőhöz, akik erős nemzetállamokban gondolkodnak. Ez is legitim nézet, még ha nem is az egyetlen.

De Gaulle azért lehet politikai példakép, mert erkölcsi példakép is volt. Az EU stabilitásához és jövőjéhez nélkülözhetetlenek bizonyos de Gaulle-i erények. Az erő és a nagyság feltételezi a rugalmasságot és az alázatot: de Gaulle tudott győzni, de visszavonulni is, amire „francia Algéria” feladása a leginkább eklatáns példa. Nem csak hatalmát, de életét is kockáztatta. Tudta olvasni az idők jeleit.

Előadásomban azt a kérdést tettem fel, hogy de Gaulle alapító atyja-e az új Európának. A tábornok visszavonulása és halála az 1968-as diáklázadások fényében sajátos jelentést kap. De Gaulle szellemi fejlődésében fontos szerepet játszott Charles Péguy francia katolikus író, filozófus, aki azt írta, hogy a XX. század igazi forradalmárai, hősei a családapák lesznek. Ehhez képest azonban többen rámutattak arra, hogy 1968 forradalma az intézmények és a hagyományok ellen végső soron az apák, az apafigurák elleni lázadás volt. (Isten halott – mondta Nietzsche, és most az apa is meghalt, írta 1968 kapcsán Olivier Clément nemrég elhunyt francia filozófus, teológus.) De Gaulle igazi apafigura volt, aki erős volt az erősekkel, de gyengéd a gyengékkel szemben. Down-szindrómás, korán elhunyt lányát különösen szerette. 1952-es végrendeletében azt kérte, hogy Anne mellé temessék el.

Nincs igazi nagyság alázat nélkül. Aki 190 cm magas, mint de Gaulle, annak gyakran le kell hajolnia. Talán sokan emlékeznek a Sakál napja (eredeti címe: Chacal) c. filmre, amely egy de Gaulle elleni képzelt merénylet története (és amelyet valódi merényletkísérletek ihlettek). A lövésnek egy kitüntetés átadási ceremónián kell eldőrdülnie. A mesterlövész bérgyilkos centikkel véti el a tábornok fejét, aki váratlanul lehajol, hogy egy alacsony kis ember mellére tűzze az érdemrendet.

Tudom, hogy ez inkább erkölcsi, mint politikai tanulság. De végeredményben csak ez számít.

Fotó: Szilágyi Dániel (NIKE)

MICHEL ANFROL

a Charles de Gaulle Alapítvány Baráti Tagozatának elnöke,
újságíró és egykori televíziós műsorvezető

A GAULLIZMUS HELYE A MAI FRANCIAORSZÁGBAN – (Rezümé)

Ahhoz, hogy igazán megértsük Charles de Gaulle Tábarnokot, ismernünk kell a személyiségét. Sokatmondó, hogy de Gaulle elnökként is ragaszkodott ahhoz, hogy maga fizesse villanyszámláját az elnöki palotában. Amikor éppen nem hivatalos eseményre készültek, a Tábarnok felesége maga készítette el az ebédet és a vacsorát, amelyekhez a közeli boltokból saját kezűleg szerezte be a hozzávalókat. A mai Franciaországban ez elképzelhetetlen lenne.

Ha de Gaulle nem felvételizett volna a Saint-Cyr Katonai Iskolába és nem válik katonává, minden bizonnyal íróként vonult volna be a francia köztudatba.

Fiatal korában több kalandregényt és szerelmes regényt írt. Már nagyon fiatalon elkezdett alkotni, 14 évesen szerzett egy humoros színdarabot, amellyel egy pályázatot is megnyert. Ekkor két jutalom közül választhatott: pénzbeli díjat kap, vagy megjelentetik a művét. Az ifjú de Gaulle habozás nélkül a publikáció mellett döntött. Egyébként Párizsban még a 2000-es években is műsorra tűzték egyik darabját. Írói munkásságának tetőpontját a közismert „Mémoires de Guerre” és „Mémoires d'espoir” című művei jelentik.

De Gaulle nem csak a francia nyelvet művelte magas fokon, németül is kiválóan beszélt, fiatal korában sok időt töltött nyaranta Németországban. Kiváló érzéke volt arra, hogy észrevegye, milyen folyamatok zajlanak az őt körülvevő világban. 1905-ben, mindössze 14 évesen egy esszében fejtette ki, hogy Németország és Franciaország között elkerülhetetlen a háború. Már ekkor kirajzolódott magabiztossága, mert azt is megjegyezte, hogy a francia hadsereget megveri a német sereg, de egy fiatal francia tábornok segítségükre siet majd és Charles de Gaulle-nak fogják hívni.

Hogy mit jelent ma Charles de Gaulle Franciaországban, arra egy 2000-ben készített közvélemény-kutatás kiváló választ ad. A Tábarnokot választották a legjelentősebb francia történelmi személynek, olyan nagy nevetek mögé kényszerítve, mint Napóleon, vagy Victor Hugo. De Gaulle a mai napig erősen él a franciák emlékezetében, az Invalidusok Dómja XIV. Lajoson és Bonaparte Napóleonon kívül neki állít emléket. 1944-ben ő volt Franciaország felszabadítója, 1958-ban az Ötödik Köztársaság megalapítója, 1961-ben ismét megmentette a köztársaságot egy katonai puccstól.

De Gaulle a mai napig a szabad, szuverén Franciaország megtestesítője. Nem csak Németországgal szemben kellett megvédenie Franciaország szuverenitását. Jelentős vitákat folytatott a Szövetségesekkel is, az USA akkori elnökét, Franklin Rooseveltet is le kellett győznie. Roosevelt nem akart de Gaulle-ra mint a felszabadított Franciaország jövőbeli vezetőjére tekinteni. Az amerikai kormány 1941 decemberétől mindent el-

követett, hogy megakadályozza a Tábornok hatalomra kerülését, az volt a terv, hogy a felszabadított Franciaországot az amerikaiak fogják igazgatni.

Amikor de Gaulle 1940. június 18-i BBC rádióbeszédét követően megalapította a Szabad Franciaországot mindössze pár száz emberrel a háta mögött, kérdéses volt, hogy ezt milyen jogi alapokra helyezi. De Gaulle a kiváló jogászt, a későbbi Nobel-békedíjas René Cassin-t kérte fel, hogy folytasson tárgyalást a britekkel a Szabad Franciaország jogi státuszáról. Cassin ekkor megkérdezte tőle, hogy pontosan kinek, minek a nevében kellene tárgyalnia. A Tábornok frappáns egyszerűséggel csak annyit válaszolt: „Franciaország nevében”.

De Gaulle mindig hitt Európában, a francia-német megbékélés megtestesítője volt, Európát mint a Nemzetek Európáját képzelte el. Nevét az európai együttműködés olyan nagy neveivel együtt kell említeni, mint Robert Schuman, Konrad Adenauer, vagy Alcide de Gasperi.

Ma a gaullizmusnak háromféle kategóriája létezik Franciaországban. Az egyik a de Gaulle képét tisztelő emberek. Ide tartozik szinte mindenki, kivéve azokat a főként szélsőjobboldali erőket, akik az elejétől kezdve de Gaulle ellenfelei voltak. Ezután vannak a gaullisták, akik egyetértenek azzal a konkrét politikával, amelyet Charles de Gaulle folytatott. Ettől távolabb helyezkednek el azok, akiket a francia sajtó csak „gaullien”-ként (és nem „gailliste”-ként) emleget. Ők azok, akik bizonyos, meghatározott esetekben olyan magatartást mutatnak, amelyről úgy gondoljuk, hogy de Gaulle is hasonlóan cselekedett volna a helyükben. Emblematikus példa erre Jacques Chirac egykori francia elnök és volt külügyminisztere, majd későbbi miniszterelnöke, Dominique de Villepin. Utóbbi akkor kapta meg a „gaullien” jelzőt, amikor az ENSZ-ben elmondta az Egyesült Államok iraki megszállását határozottan elutasító, nagy sikert arató beszédét.

De Gaulle-ra ma szinte minden jelentős francia politikai párt hivatkozik, hiszen politikája rendkívül összetett volt, így mindenki talál benne olyan elemet, amellyel azonosulni tud. De Gaulle volt a szuverenitás, a Nemzetek Európájának és a gazdaságba történő állami beavatkozásnak a szószólója, de nevéhez kötődik a nők szavazati jogának, a társadalombiztosításnak vagy a nagyvállalatok üzemi tanácsának a bevezetése is. Ugyanakkor mégsem lehetünk teljesen elégedettek Charles de Gaulle memoárjának megőrzésével: sajnálatos tény, hogy manapság egy orosz iskolás történelmi tankönyvben többet tudhatunk meg de Gaulle-ról, mint a francia gimnáziumi tankönyvekben általában.

PROF. DR. STUMPF ISTVÁN

Alkotmánybíró, egyetemi tanár, tudományos főmunkatárs, Magyar Tudományos Akadémia, Politikai Tudományok Intézete

AZ ERŐS ÁLLAM ALKOTMÁNYOS LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI – (Rezümé)

Az előadás központi kérdései: átrendezi-e a válság az alkotmányos intézmények erőpozícióit; meddig terjed a kormányzat mozgástere gazdasági válság idején; mi az Alkotmánybíróság szerepe a válságjogalkotással összefüggésben. A gazdasági-pénzügyi válság olyan globális kockázati tényező, amely a nemzeti alkotmányos rendszereket új kihívások elé állítja. A piac önálló folyamataitól önmagában nem lehet elvárni, hogy jólétet, szolidaritást, méltányosságot és az ezek teljesüléséhez szükséges kooperációban való részvételt mindenki számára elérhetővé tegye, ezért aktív, intelligens, erős, de korlátozott államra van szükség, amely újra és újra végiggondolja, hogy hol vannak feladatai. Az államnak ki

kell igazítani a piac mechanizmusait: ennek következtében válság jogyaggyá váltak a kormányzati megszorító intézkedések, a bankrendszert és a befektetőket érintő törvényhozói beavatkozások. Az Alkotmánybíróság a nemzeti szuverenitás és a nemzetközi alkotmányos rend kontextusában a moderátor szerepét tölti be: biztosítja a nemzeti szuverenitás gyakorlásának az Alaptörvény keretei közötti szabad érvényesülését, és egyben összehangolja a nemzetközi jogrendből származó jogi (illetve tudományos-szakmai) elvárásokkal. Mindez a magyar állam Alaptörvény keretei között történő működésének a legitimitását erősíti mind a nemzetközi, mind a hazai szinten.

PROF. DR. GRANASZTÓI GYÖRGY

miniszterelnöki főtanácsadó, történész, egyetemi tanár

CHARLES DE GAULLE ESZMERENDSZERE MAGYAR SZEMMEL – (Rezümé)

A gaullizmus fogalmát nehéz meghatározni. Jelenthet hűséget egy személyhez, politikai gyakorlatot, attitűdöt, de Gaulle-t követő irányzathoz való tartozást, bár ez utóbbira inkább a gaullista jelző illik. A XX. század egyik legjelentősebb politikai kultúrája Franciaországban annak ellenére, hogy de Gaulle nem foglalta elméletbe a koncepcióit.

A gaullizmusnak négy korszaka van: az első, a londoni emigráció, a háború idején a felszabadulással zárult, amikor de Gaulle rövid időre az új, ideiglenes köztársaság feje lett. 1945 októberétől ellenzékben volt annak következtében, hogy a IV. Köztársaságot megalapozó népszavazás győzött. Az eredményt nem tudta elfogadni. A harmadik korszak 1958 májusától számítható, de Gaulle átvette a hatalmat a IV. Köztársaság veresége következtében, amely összefüggött az algériai puccsal. A kormányzás időszakát 1974-ig lehet számítani, utóda, Pompidou elnök haláláig. Végül a gaullizmus utóélete a 80-as évekig tartott, ma már a történelem része, nem a jelené.

Általánosságban fel szokták vetni, hogy két francia hagyomány, a bonapartizmus és a nacionalizmus találkozik a gaullizmusban. De Gaulle felfogása és alkotmányozó gyakorlata is emlékeztet a bonapartizmusra, főleg az Elnök elsőbbsége, a népszuverenitás elsőbbsége, a közbenső hatalmak visszaszorítása miatt. Ellenzi a pártrendszerek erős befolyását, mert meggyőződése szerint az megosztottságot gerjeszt a nemzeti érdek meghatározásában. Úgy véli, a legfőbb nemzeti érdek az egység, az összefogás, a tömörülés, amelyet az ellenzékiség bomlaszt. A személyes hatalom stílusa de Gaulle alatt az államformát, bírálói szerint, republikánus monarchiává tette. Tény, hogy az állam tekintélye egy személyben testesült meg, miközben a legitimitásban nagy szerepe volt népszavazásnak, így a közvetlen elnökválasztásnak. Ez a gaullizmus felfogásában annyit jelent, hogy a hatalom a néphez fordul, amely a közvetlen választással teremti meg az elnök legitimitását.

A gaullizmus történetének általános tanulsága, hogy nincs katekizmus: nem vallás, nem ideológia. Marx, Engels, Lenin és mások ideológiai műveket hagytak maguk mögött, de Gaulle emlékiratai ellenben különleges értékű és színvonalú irodalmi alkotások, elbeszélések, amelyekben a történelemnek központi szerepe van. Ez a különbség az eltérés lényegét fejezi ki.

Egyrészt de Gaulle a Nemzetet, az Államot, Franciaország helyét a világban, a népszuverenitást a legmagasabb értéknek tekinti. Ezek nem banális közhelyek, hanem a cselekedetek mozgatói. Másrészt de Gaulle felfogása az, hogy a politikának mindig a körülmények és a realitások mérlegeléséből kell kiindulnia. Nincs helye ebben az ide-

ológiának, mert a politika gyakorlatias, a politikai realitások elsősorban történelmi, kulturálisak, demográfiaiak, földrajziak. A gaullizmusban a történelemmel kapcsolatos felfogás, mint a politikai mérlegelés része, az általánosan elterjedt gyakorlathoz képest korszerűbb. Nem analógia, nem példa, amely igazol, hanem más körülményekkel együtt a kritikai gondolkodás lényeges eleme.

A gaullizmus szemszögéből a politika számára az erős állam és a népszuverenitás kiindulópont, ami egyébként szembemegy a pártok és korporációk túltengő hatalmával. Utóbbiakat de Gaulle feudalitásoknak nevezte. Így érthető meg tehát a törekvés a gaullizmus megakart haladni a jobboldal-baloldal ellentétet. Nem középre helyezte magát, hanem a nemzetet állította a megosztottság fölé, annak érdekét, nagyságát, érdekeit a pártideológiáktól függetlennek, azt meghaladóknak tekintette. Ami ellentétpárokkal kifejezve azt jelenti, hogy ha nincs nemzet, jön a nacionalizmus, ha nem törődnek az identitással, jönnek az éntudatok individualista görcsei, ha rombolják a tekintélyt, a tekintélyuralom lép a helyére. Mindez akkor következik be, ha gyenge a nemzet és az állam, ha a határok elmosódnak, ha elhalványul a szuverén akarat képessége.

Végeredményben a gaullizmus lényegét úgy lehet összegezni, hogy a politikát felfelé, transzcendens irányba igyekszik emelni, amely egyszerre jelenti a nemzeti érdeket és az erkölcsöt. A pártharcok ezzel ellentétben lefelé húznak, nivellálnak és banalizálnak, ami megkérdőjelezi és rombolja az erkölcsöt, a közös érdek társadalmi megfogalmazásának lehetőségét.

PROF. DR. GAZDAG FERENC

egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Nemzetközi és Európai tanulmányok Kar, a Magyar Tudományos Akadémia doktora

GAULLIZMUS FÉL ÉVSZÁZAD ELTELTÉVEL: LEGITIM PÁRHUZAMOK? – (Rezümé)

Értelmetlen és nem is túl termékeny politikusokat történelmi személyiségekhez hasonlítani: pozitív találatok esetén az apológia, negatív tételek esetén pedig politikai lejáratás szokta kísérni az ilyen összevetéseket. A nemzeti történelmek egyediek és megismételhetetlenek, bármilyen összevetésükhöz az elméletek magasságába kell emelkedni.

Viszont értelmes és haszonnal kecsegtető kérdés, ha a történelmi válsághelyzeteket komparatív módon vizsgáljuk: milyen válságról beszélünk, miként érintette a válság a gazdaság, a társadalom, a politika szféráját, s a korszak döntéshozói milyen megoldásokkal próbálkoztak? Látni kell, hogy nem vethető érdemben össze egy európai nagyhatalom és egy kis közép-európai ország helyzete, politikája, nem is említve, hogy az 50-es évek végén

a bipoláris világrendszer stabilizálódása felé tartott a világ, míg a 21. század második évtizede a migrációs hullámról fog szólni.

Látni kell azt is ugyanakkor, hogy az európai integráció jelenlegi szakaszában mind több vonatkozásban, mind többen hivatkoznak a gauillizmus történelmi tapasztalataira, annak felhasználhatóságára. Így a magyar miniszterelnök legutóbbi (február 28-i) évértékelésében konkrétan de Gaulle a tábornokot idézte az EU jelenlegi vezetői elé, mondván, hogy „A politikának a valóságon kell alapulnia, egy eszményért csak a realitáson keresztül cselekedhetünk”. Bár a történelem nem ismétli magát, s a különböző országok tapasztalatai is csak felszínes jelenségek mentén hasonlíthatók össze, de ha analógiákat keresünk a gauillizmus és a 2010 utáni magyar politikatörténet között, a következő elemek körül csoportosíthatók az események: válság- válságkezelés, új alkotmány, erős kezű vezető és az ország szuverenitása.

Ezek azok a csoportok, amelyekben párhuzamot tudunk vonni a gauillizmus és a magyar kormány intézkedései között, pontosabban Orbán Viktor és de Gaulle között. Magyarország esetében az összehasonlítási alap a rendszerváltozás okozta válság és a miniszterelnöknek a globális kormányzástól eltérő új politikai koncepciója, amit a szakirodalom hard-government-nek nevez. Mindkét államférfi karizmatikus és erőskezű vezető, akik értenek a válságkezeléshez és az ország szuverenitását és a nemzeti érdeket helyezik előtérbe.

DANIEL CONSTANS (PHD)

a francia Nemzetgyűlés Gazdaságért és Tudományos Értékelésért felelős Osztályának tanácsosa

AZ ÁLLAM SZEREPE A FRANCIA GAZDASÁGBAN – (Rezümé)

Az anakronizmusokat elkerülendő két periódust kell megkülönböztetni. Az 1940. június 18-ától 1946. január 20-ig tartó időszakban de Gaulle-nak a háború utóhatásaival terhelt rendkívül nehéz helyzettel kellett szembenéznie, amely megkövetelte a gazdaság erőskezű irányítását. A gazdaság fellendítése érdekében az állam a beavatkozáshoz szükséges eszközöket egy állami terven keresztül biztosítja: államosításra kerülnek többek között a Banque de France, a letéti bankok és a nagyvállalatok. 1958-ra, a de Gaulle tábornok hatalomba való visszatérését követő időszakra azonban a rekonstrukció jelentős része már megvalósult. Ekkor már nem a közvetlen állami irányítás, hanem a gazdaság

liberalizálása és a költségvetési fegyelem áll a középpontban. A terv az állami stratégiát szolgáló „égető kötelezőségi” válik, amelynek első számú prioritása 1958-ban Franciaország monetáris szuverenitásának helyreállítása és az ország európai integrációhoz való csatlakozása.

Eredetiségének okán az állam gazdaság területén betöltött szerepének de Gaulle-i felfogása nehezen kapcsolható egy meghatározott elméleti irányzathoz, legyen az liberális vagy keynesiánus. A Tábornok gondolkodásának középpontjában a szuverenitás fogalma áll: az államnak a szuverenitás előfeltételét jelentő gazdasági növekedésre kell összpontosítania minden energiáját. Ez egyrészt feltételezi az akkoriban az Egyesült Államok által megtestesített erős külső hatalom dominanciájának elutasítását. Ugyanakkor párosul az el nem kötelezett országok felé való nyitással, valamint a szuverenitás – különösen az Európai Unióval történő – megosztásának elfogadásával.

Ha de Gaulle nem is vonakodik az állam gazdaságba történő beavatkozásától, amellyel az adott időszakban a közvélemény többsége egyetért, az állam szerepének de Gaulle-i felfogása nem korlátozódik az állam gazdasági intervencionizmusára; munkásságának ugyanúgy része az Európai Unió létrehozó Római Szerződés végrehajtása és a szinte teljes vámunio. A külvilág felé történő nyitás különbözteti meg a gauillizmust a colbert-i gazdaságpolitikától és az ipari protekcionizmus Méline által folytatott francia tradíciójától.

LL.M. ORBÁN BALÁZS

kutatói igazgató, Századvég Alapítvány

AZ ÁLLAM SZEREPE A GAZDASÁG- ÉS TÁRSADALOM-SZERVEZÉSBEN A MAI MAGYARORSZÁGON – (Rezümé)

A magyar államiság mindig is a nyugati kultúrkörhöz tartozott, ezt csak a 20. századi kommunizmus írta felül pár évtizededre. Magyarország 1990 után visszatért a nyugati államszervezési modellek közé. A nyugati modell nagy előnye a többi államszervezési mintával szemben, hogy folyamatosan képes a megújulásra, mindig versenyképesebb államot alakítunk ki magunknak. A nyugati államiságnak három forradalma is volt: a nemzetállam, a liberális állam és a jóléti állam. A változó nemzetközi politikai és gazdasági körülmények arra ösztönöznek minket, hogy életünk szervezésének számos területén ismét újragondoljuk az állam szerepét. A nemzetközi szakirodalomban azt láthatjuk ugyanis, hogy alapvetően

három összetevő mentén sikeresek az államok. A sikerhez kell: jogállam, politikai elszámoltathatóság, és kompetens (cselekvőképese) állam. A világgazdasági válság azonban mindhárom pillért kikezdte, ezért is időszerű a nyugati államszervezési modell újragondolása.

A nemzetközi szakirodalmat tanulmányozva arra a megállapításra jutunk, hogy az állam szerepe átértékelődőben van az oktatás, az innováció, a gazdaság és a családpolitika területén. Példa erre, hogy bár azt látjuk, hogy a legsikeresebb egyetemek alapvetően piaci alapon működnek, a kis államok kis piacán – több tanulmány szerint is – az állami szubvenció elengedhetetlen egy egyetem sikeréhez. Hasonló a helyzet

a szakirodalom szerint az innováció területén: a legkockázatosabb fejlesztések mind állami támogatás mentén valósultak meg, hiszen nem volt olyan piaci cég, amely vállalta volna a hatalmas kockázatokat. Kézenfekvő példa erre az úrkutatás, de az internet, a GPS és az érintőképernyő is mind állami kutatások mentén lettek a hétköznapiaink része. Az innováció kérdése szorosan összefügg a gazdasággal, ezért meg kell találni az állam által részben vagy egészben tulajdonolt vállalkozásoknak azt a formáját, amely piaci körülmények között is versenyképes. Erre már vannak példák: a Morgan Stanley egyik elemzése szerint a válság óta az állam által valamilyen formában tulajdonolt cégek részvényeinek értéke nagyobb arányban emelkedett, mint a tisztán magánvállalkozásoké. Végül a családpolitika területén is meg kell találni azokat az országspecifikus megoldásokat, amelyek visszaállítják a társadalom két szervező ereje, a család és az állam közötti természetes szövetséget.

DR. KAISER TAMÁS

tudományos igazgató, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államkutatási és Fejlesztési Intézet

A JÓ ÁLLAM ISMERTETŐ JELEI – (Rezümé)

De Gaulle politikai nagysága abban rejlett, hogy helyes politikai szintézist, az országnak megfelelő politikai vegyületet alkotott, amelyben egyszerre érvényesült a nemzet egysége és a erős végrehajtó hatalom iránti igény. Szakított a múlt örökségével, korábban összeegyeztethetetlennek gondolt elemek álltak össze új politikai szisztémává a fél-elnöki rendszer formájában.

Az előadás arra keres választ, hogy miben rejlik de Gaulle szellemi és politikai örökségnek aktualitása a jó állam ismertetőjelei szempontjából. Kiindulópontja szerint a gauillizmusnak számos történeti, gazdasági, közjogi és politikatudományi interpretációja alakult ki. Ebből ma különösen megfontolandó az állam szerepének megerősítésével és újragondolásával egy állam központú kormányzáson alapuló modernizációs stratégia szükségessége, amelynek lényeges eleme a tudatos tervezésen alapuló állami kapacitások és kormányzati képességek kiépítése és „karbantartása”.

Az önreflexióra képes államreform tudományosan megalapozott, tényalapú mérési és értékelési rendszer kialakítását és folyamatos működtetését igényli. A nemzetközi szervezetek által közzétett mutatók és rangsorok irányadóak, nem kerülhetők meg azok figyelembevétele és értékelése, ugyanakkor nem adnak közvetlen értékelést, nem reagálnak a sajátos, országspecifikus problémákra, kontextusokra, jelentéseik gyakran nem a legfrissebb adatokra épülnek. Mivel kormányzásunk nemzeti keretek között folyik, alapvető célértékeit az Alaptörvény határozza meg, ezért a kormányzati teljesítményt (képességeket) nemzeti szintű mutatórendszerrel kell mérni, értékelni és visszacsatolni.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem egyik kiemelt célkitűzése éppen ezért arra irányul,

hogy Jó Állam működése, fejlesztése és folyamatos reformja érdekében egy autonóm, tudományos kutatásokkal megalapozott mérési, értékelési módszertant és adatbázist hozzon létre, ami sajátos, a magyar állam viszonyaira alkalmazható, de nemzetközi téren is megismertethető és elfogadható. Ennek eredményeit az évente kiadásra kerülő Jó Állam Jelentés foglalja össze, amely a kormányzati hatékonyság változásait, fejlődését vizsgálja, ennek érdekében pedig módszertanilag és statisztikailag megalapozott indikátorok alapján mérhetővé tegye a kormányzati képességek meghatározott időintervallumban történő változásait.

GÁT ÁKOS BENCE

miniszteri személyi titkár, Igazságügyi Minisztérium, alapító elnök, Duel Amical Egyesület

ZÁRÓ ELŐADÁS – (Rezümé)

Magyarországon konferenciát szervezni Charles de Gaulle-ről és eszmerendszeréről egyszerre volt kihívás és hálás feladat. Kihívás, mert hazánkban kevesen ismerik a francia Ötödik Köztársaság megalapítójaként számon tartott egykori elnök munkásságát, így a potenciális közönséget mindenekelőtt meg kellett győzni a téma relevanciájáról. Hálás, mert de Gaulle politikai gondolkodásában és cselekvésében számos olyan mozzanat található, amely a magyarok számára is érthető, izgalmas és tanulságos lehet.

A konferencia során elhangzott tudományos és politikai felszólalásokból kirajzolódtak a gaullista eszmerendszer és a 2010 óta Magyarországot irányító polgári kormányzat közös vonásai. Ilyen hasonlóságok többek között a határozott politikai vezetés, az állam nemzetgazdaságban való felelősségvállalása, a nemzeti szuverenitás mellett való kiállás és a Nemzetek Európája melletti elkötelezettség.

Záró előadásomban hangsúlyosan jelent meg a nemzetközi és európai együttműködés de gaulle-i értelmezése. Nemzetközinek lenni a XXI. században kifejezetten divatos, számos fiatal képzel el magának nemzetközi életpályát. Fontos lenne azonban az ilyen jellegű küldetést szó szerint érteni. Nem véletlenül szerepel a „nemzet” szó a „nemzetközi” kifejezés magyar és idegen nyelvű változataiban egyaránt. Nemzetközi kapcsolatokat úgy lehet sikeresen építeni, ha ismerjük saját országunkat, ugyanakkor nyitottak vagyunk más államok megismerésére, megértésére is. A nemzetköziség tehát nem a nemzet államokon mint meghaladott entitásokon való túllépést jelenti. Éppen ellenkezőleg, az egyes országok megismerésén keresztül, a különböző népek és államok közötti kapcsolatok erősítését feltételezi.

De Gaulle óva intette Franciaországot attól, hogy identitását elveszítve feloldódjon valamely nemzetközi szervezetben. Az Európai Uniót a Nemzetek Európájaként képzelte el és nem az egyes tagországokat háttérbe szorító, nemzeti identitásokat veszélyes történelmi maradványnak tituláló Európa mellett tette le a voksát. Az egykori francia elnök az egyes nemzetek szuverenitását tiszteletben tartó, európai népek közötti szoros együttműködésben hitt.

Napjainkban azonban sokszor állítják szembe Európát az annak szerves részét képező nemzetekkel. Paradox helyzet állt elő: sokan Európáért mint elvont fogalomért rajonganak, de közben megvetik annak lényegi tartalmát, a sokféle, gazdag és változatos kultúrájú népeket és nemzeteket. A Charles de Gaulle elveihez hű gaullisták egyértelműen kivételt képeznek e gondolkodás alól, értik a magyarok és a magyar kormány logikáját. A gaullizmus ezért a jövőben fontos hidat, közös nyelvet képezhet a francia-magyar kapcsolatokban és párbeszédben.

Charles de Gaulle hazájának elkötelezett, vízióval rendelkező államférfiként szintén példaként áll előttünk. Az előadás ezért a napjainkban is megfontolandó, de gaulle-i politikafogalommal zárult: „La politique, quand elle est un art et un service, [...] c'est une action pour un idéal à travers des réalités.” azaz: „A politika, [...] amennyiben művészetként és hivatásként tekintünk rá, nem más, mint egy ideálért való cselekvés a realitásokon keresztül.”

